

Йордан Йовков

По жицата

Още докато го бранеше от кучетата, Петър Моканина разбра, че тоя непознат селянин не се е отбил при него току-тъй, а го гони някаква беда. Затуй той се и ядоса на кучетата, нахока ги и пак погледна селянина: по червения елек се познаваше, че е от торлаците, откъм Делиормана. Висок, едър човек беше; но че е сиромаш и като че ли сиромаш се е родил – и това си личеше: ризата му беше само кръпки, едро и неумело шити, поясът му орфан, потурите – също. Беше бос. Инак, да го гледаш – човек планина, но Моканина набързо го претегли в ума си и реши, че е от ония меки, отпуснати хора, за които се казва, че и на мравята път страват.

Селянинът поздрави, измънка нещо като „как сте, добре ли сте“, но явно беше, че мисли за друго и друга грижа има в очите му. И като погледна някъде напред и посочи с ръка, той попита не е ли на тая страна селото Манджилари и колко път трябва да има дотам. Моканина му разправи и едвам сега забеляза, че на шосето беше се спряла една каруца с един кон. Тая каруца селянинът беше оставил, за да дойде при него. Вътре седеше жена, мушнала ръце в пазвите си, превита; ръченикът ѝ не беше забраден, а с отпуснати настрани краища, за да ѝ е леко. Че беше горещо – горещо беше, но Моканина знаеше, че когато жените отпуснат тъй ръченика си, мъчи ги не толкоз жегата, колкото нещо друго. Отзад в каруцата, завита донякъде с черга, сложила глава на черни селски възглавници, лежеше друга жена, по-малка, навярно момиче. Тя гледаше настрана и лицето ѝ не се виждаше.

– Ти май болно имаш – каза Моканина.

– Имам. Една момичка имам болна.

Селянинът погледна към овцете, западнени на поляната, задържа очите си над тях, но не ги виждаше, а погледът му, пълен с грижа, тъй си и блуждаеше.

– Бе тя нашта каквато е – рече той, – остави я!

– Не си тъдявашен ти, отде си? – попита го Моканина.

– От Кичук Ахмед. Надежда му думат сега, при Канарата. Дохадял съм тъдява. Аз ходя из селата, продавам хума – хубава хума излиза в наше село. Хубава е, купуват я жените. Когато сляза надолу към морето, купувам пък за насам кое риба, кое грозде, кое как се случи. Сполай на бога – прехранваме се. Само да не беше ни се случила таз бела...

Той седна на земята, извади кожена кесия с тютюн и започна да си прави цигара. Моканина седна до него и видя как дебелиите му мазолести пръсти трепереха, като свиваха цигарата.

– Не ни траят децата – започна той. – Измряха ни две-три още

малки. Ей туй ни остана само (той погледна към каруцата). Гледали сме го като очите си. От устата си съм отделил, да му купя нещо, да му направя дреха, та да не му е мъчно, като гледа другите. Нейсе, даде господ, запазиме го досега. А от някое време – зачама. Няма нищо, а вехне. Слушам, думала на майка си – мъчно й било, че дружките й се изпоженили, а тя още стояла. „Що се кахъриш, бе чедо, думам й, и твоя късмет ще излезе. Що гледаш другите? – Богати са. Сегашните ергени тъй са – богати жени търсят. И ти ще се ожениш, гледай си работата, не си престаряла.“

– На колко е години?

– Към двайсет. Сега на Богородица ще стори двайсет.

– Е, че младо е момичето.

– Младо, ами.

Селянинът замълча и пак загледа овцете, без да ги вижда. Някъде наблизко сред жегата пишеше жътвар.

– Това лято ми се замоли да съм я пуснел да иде да жъне. Сиромаси сме, нуждаем се, ама като я гледах такава слабичка, болнава, не ми се пушаше. „Моля ти се, тейко, пусни ме, и аз искам да ида с момичетата.“ Хубаво, като е тъй, пуснах я. Сега какво е станало, не бях там, не зная. В къра лягаха, в къра ставаха. Зная го тъй, както ми го разправи тя. Веднъжка жънали цял ден, вечерта яли, после пели момичетата, смели се. Легнали си. Нонка – тъй се казва мойто момиче – си легнала и тя. „Легнах си, кай, тейко, между снопите, под един кръстец, легнах си на завет, да не ми духа и се завих. И съм заспала. По едно време усетих, кай, нещо тежко, нещо студено, ей тук на гърдите си. Като отворих очите си: зъмя!“

– Бре!

– Ами, зъмя. Навила се е и легнала на гърдите й. Извикала, па с всичкия си страх я сграбчва и я захвърля!

– Захвърля я! По жътва става туй. Чувал съм, зъмя е влизала и в устата на някоя жена. Ама да я ухапала, не я е ухапала, нали?

– Не, не е. На гърдите й легнала, зема я и я хвърля! Тъй ми разправи. Сън ли е било, истина ли е било – не знам. Оттогаз момичето не го бива. Ей го, изсъхна като вейка. Гръдта го боли. „Там, кай, дето беше зъмята, ме боли.“

– Ама работа, ама работа! – чудеше се Моканина. – Ами сега де го водиш? На доктор ли?

– Дохтори: колко дохтори променихме. Вода го сега аз... хм... как да ти кажа... На мен да остане, не вярвам, ама жени нали са, пък болна

е, чедо е...

Гласът му трепна и той замълча. Загледа се, затегли без нужда ту мустаците си, ту брадата си, небръсната отдавна, корава, прошарена с цели снопчета от бели косми. Нямахше нужда да казва някой на Моканина, че всеки бял косъм беше белег на една грижа.

– Онази вечер – продължи селянинът – додоха си нашенци от скеля. Продумали каквото продумали – знам ли? Охолни хора, може и шега да си бият. Пък дотърчава тогаз у нас Стоеница, кумица ни е, една устата, една много знайница. „Гунчо, вика още от вратата, късмет си имал, късмет имала и Нонка. Хайде да е на хаир.“ „Какво има?“ – думам. „Дошли си от скеля Никола и Пеню, Сидеровите, те казват, че в Манджилари се явила... явила се една бяла лястовичка! Досуц бяла, като сняг.“ „Е?“ „Ти, кай знаеш ли що е бяла лястовичка? Тя, кай, на сто години я се появи веднъж, я не, ама който я види, от каквато и болест да е болен, оздравя! Гунчо, кай, да вървиш, хич да не стоиш. Заведи Нонка. Ех, може ли“ – заплака момичето, залови се майка му. И на, дойдохме.

– Ама истина ли е? – извика Моканина. – къде била таз лястовичка?

– Нали ти казах, тук се явила, в Манджилари.

– Бяла?

– Досуц бяла.

Както беше учуден, Моканина се озърна и погледна към шосето: всеки ден запладняваше стадото все на тая поляна, но като че едвам сега забеляза колко много лястовички бяха накацали по телеграфната жица. Пък и не беше чудно: приближаваше Преображение господне и по това време лястовичките и щъркелите се събираха, да си ходят. Толкоз много бяха лястовичките и тъй на гъсто една до друга бяха накацали, че жицата беше увиснала и натежала като броеница. Много, но все черни.

– Та затуй съм дошел – каза по-смело и с облекчение селянинът: – Рекох да те питам, може да си я виждал, може да си я чувал...

– Не съм, братко, не съм. Бяла лястовичка? Нито съм чувал, нито съм виждал.

Но веднага Моканина се досети, че може съвсем да отчая тия хора, и каза:

– Пък може да има. Може. Бял бивол, бяла мишка и бяла врана – има. Може да има и бяла лястовичка. Пък и трябва да има, щом се е чуло...

– Кой знай? – въздъхна селянинът. – На мене да остане, не вярвам, ама жени нали са...

Той стана да си ходи. Трогнат, Моканина също стана да го

изпроводи и да види момичето. Като стигнаха до шосето, майката – жълта и сломена от тегло жена – още отдалеч загледа мъжа си, като че ли искаше по лицето му да познае какво е научил. Момичето още стоеше обърнато настрана и гледаше лястовичките по жицата.

– Човекът каза, че селото било близо – каза селянинът.

Като чу гласа му, момичето се обърна. Слабо беше, изпод завивката едва личеше снагата му, стопена от болестта, лицето му беше восък, но очите му бяха още светли, още млади и усмихнати. То гледаше ту баща си, ту Моканина.

– Нонке, тоз чияк виждал лястовичката – каза селянинът и погледна Моканина. – Ей в онуй село била, е! Хайде дано я видим и ние!

– Ще я видим ли, чичо? – продума момичето и ясните му очи светнаха.

Нещо се надигна в гърдите на Моканина, задуши го, очите му се премрежиха.

– Ще я видите, чедо, ще я видите – високо заговори той. Аз я видях, ще я видите и вие. Аз с очите си я видях, бяла такава, бяла. Ще я видиш и ти. Да даде господ да я видиш, чедо, да оздравееш... я, млада си. Ще я видиш, аз ти казвам, че ще я видиш... и ще оздравееш, чедо, не бой се...

Майката стисна очи и заплака. Високият, едър селянин се закашля, хвана коня за юздите и го поведе.

– Хайде със здраве! – викаше след тях Моканина. – Близо е селото. Все по теля, все по теля!

Той дълго стоя на шосето и гледа подир каруцата. Гледаше майката с черния й чумбер, момичето легнало до нея, високият селянин, който крачеше прегърбен и водеше малкото конче, а над тях, между всеки два телеграфни стълба лястовичките се разхвърчаваха, после пак се връщаха и кацаха на жицата.

Замислен, Моканина се върна при овцете си и се залови отново за цървулите, които правеше от нещавена волска кожа. „Бяла лястовичка – мислеше си той. – Има ли я!“ Но нещо го подпираше в гърдите, мъчеше го. И като пусна шилото и погледна към небето, той извика:

– Боже, колко мъка има по тоя свят, боже!

И пак се загледа подир каруцата.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов, Елина Мирчева или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том втори; „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7877>]